

LUNDS UNIVERSITET
Samhällsvetenskapliga fakulteten

Centrum för Genusvetenskap

Den respektabla modern

- en diskursanalytisk studie av moderskapet

Författare: Marianne Östlihn
Kandidatuppsats: Genusvetenskap 15hp
Handledare: Despina Tzimoula

Abstrakt

Uppsatsen analyserar hur diskursen om moderskapet konstrueras. Detta för att nå en förståelse för hur en respektabel moder enligt normer förväntas vara. Vidare analyseras också om en mammas klasstillhörighet kan tänkas påverka moderskapets respektabilitet utifrån hur den för samhället normerande bilden av moderskapet ser ut. Studiens empiriska material består av föräldrainformation i form av föräldramagasinet samt råd till föräldrar från Barnvårdscentralen (BVC) och Sjukvårdsrådgivningen. Genom diskursanalys som metod analyseras hur moderskapsdiskursen konstrueras i materialet. Uppsatsens huvudsakliga resultat är att det utifrån föräldrainformation förmedlas en bild av vad en moder är och bör vara. Bilden kan vidare förstärka en moderskapsdiskurs utifrån normgivande ideal och krav, vilka menar att modern har det primära ansvaret för barn och hushåll. Naturlighetsargument bidrar till hur föräldraskapet utifrån exempelvis amning ses som kvinnans primära ansvar. Moderskapets innebörd innefattar dock mer än omhändertagande av barn. Vidare är uppsatsens resultat att bilden som förmedlas av moderskapet kan ses som idealiserande då kvinnor förväntas uppfylla och balansera olika roller i form av moder, yrkeskvinna och hustru. Resultatet är också att moderskapets förväntningar kräver en specifik klasstillhörighet för att kunna uppnå den idealiserande bilden av modern som kommer till uttryck. Detta eftersom bilden av moderskapet uttrycker förväntningar på mödrar att ha höga kapitalvärden genom att modern förväntas tillhöra specifika yrkesgrupper samt ha en fritid vilken kan tänkas kräva vissa tillgångar och förutsättning. Utifrån detta kan moderskapsdiskursen ses innefatta specifika krav på mödrar att leva upp till för att anses vara respektabla, då en mamma kan sägas definieras utifrån bilden som materialet förmedlar.

Nyckelord: moderskap, respektabilitet, klass, diskurs, normalitet, ideal.

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställning.....	4
1.2 Tidigare forskning	4
2 Metod	6
2.1 Diskursanalys	6
2.2 Urval och tillvägagångssätt	7
2.3 Problematik och Etik.....	8
3 Empiri	9
3.1 Månadsmagasin.....	9
3.2 BVC-information	10
4 Teori	11
4.1 Moderskap och arbete	11
4.2 Moderskap som norm.....	12
4.3 Klass	14
5 Analys	16
5.1 Barnets bästa	16
5.2 Det moderna moderskapet.....	19
5.3 Moderskap och livsstil	23
5.4 Moderns relation till fadern.....	26
5.5 Moderskap och fritid	28
6 Slutdiskussion	31
7 Referenser	33

1. Inledning

Genom att göra som kvinnor, tycka som kvinnor, känna som kvinnor och genom att se ut som kvinnor blir vi "bekräftade" som kvinnor. Genom att benämna specifika beteenden som kvinnligt blir dessa egenskaper "sanna". Således blir vi på det sätt som det vid en viss tidpunkt i historien och i en viss kultur menas att en kvinna är och ska vara. Kvinnlighet definieras delvis utifrån moderskapet (Elvin-Nowak, 2001: 4-6). Moderskap kan ses som en relation mellan mamma och barn och kan definieras som en social institution där normer, förväntningar och roller har typiska krav, mål och färdigheter. Ett socialt normerande moderskap bygger på förutsättningen att den som föder ett barn också när och vårdar barnet. Utifrån dessa handlingar benämns modern enligt tankesättet som inneslutande i kategorin kvinna. Det finns därmed specifika uppfattningar om hur en moder ska vara (Holm, 1993: 16, 125-127). Moderskapet kan ses som nära förknippat med hushållsarbete vilket kan definieras som arbete som utförs i syfte att sköta hem och andra familjemedlemmar. Kvinnan i barnfamiljer ägnar enligt statistik omkring dubbelt så mycket tid åt arbete i hemmet än vad männen gör. Trots detta har kvinnor i Sverige ökat sitt deltagande på arbetsmarknaden, men fortfarande är pressen på kvinnor stor när det kommer till att ha dubbla roller som förvärvsarbetare och som hushållsarbetande förälder (Nordenmark, 2004: 12-16). Svårigheter med att för kvinnor få föräldraskapets samt arbetslivets krav och förväntningar att förenas kan skapa oförenlighet för mödrar. Trots att yrkesarbete förväntas utövas för att en kvinna som individ ska vara aktiv nog får det inte gå ut över moderskapet. Detta kan innebära att kvinnans kompetens som mamma blir ifrågasatt (Elvin-Nowak, 2001: 43).

Via medier introduceras föreställningar om vad moderskap är, vilket kan ses som en utgörande form för att uttrycka och organisera ideal och föreställningar. Bäck-Wiklund och Bergsten menar att det finns skillnader mellan det föräldraideal som eftersträvas och vardagslivets realitet. Det dåliga samvete som kan uppstå utifrån föräldraidealet som genom föreställningar skapas, kan ses som ett uttryck för ett gap som kvinnor i rollen som förälder upplever mellan den goda modern och den mamma de själva är. Dessa sätt att vara på utifrån könstillhörighet och vidare utifrån att vara mamma lägger ett ansvar på individen att göra rätt, således att vara respektabel i rollen som förälder (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997: 35-37). Respektabilitet kan därför vara intressant att använda för att förstå hur ett "bra" moderskap ser ut. Respektabilitet är ett begrepp som Beverley Skeggs definierar utifrån klasstillhörighet som

något som karakteriserar vilka vi är utifrån konstruerade och reproducerade normer som vi i samhället förhåller oss till (Skeggs, 1997: 9). Begreppet redogörs mer utförligt i uppsatsens teoriavsnitt. Att studera moderskap och klass kan vara ett sätt att förena klass och kön i ett försök till att inbegripa kvinnors liv och arbete. Det räcker inte endast att ”bara vara mamma” utan andra variabler krävs för en förståelse för hur mödrars liv ser ut. Moderskapet kan utifrån ett klassperspektiv därför vara intressant att belysa för att se om det respektabla moderskapet kräver en viss klasstillhörighet (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997: 65-67).

1.1 Syfte och frågeställning

Uppsatsens syfte är att försöka förstå hur en respektabel moder ”ska vara” enligt samhällets normer och hur moderskapet förmedlas och framställs i olika typer av föräldrainformation. Därför blir även syftet att analysera hur bilden av moderskapet ser ut idag och om den för samhället normerande bilden av en mamma kräver en viss klasstillhörighet. Detta eftersom en mammas klasstillhörighet kan tänkas påverka moderskapets respektabilitet. Utifrån detta blir uppsatsens frågeställning:

- Hur konstrueras diskursen om den respektabla modern i föräldramagasinen samt Barnavårdscentralens informationsmaterial?
- Finns det någon koppling mellan en moders respektabilitet och klasstillhörighet och hur ser denna koppling i så fall ut?

1.2 Tidigare forskning

Psykologen Ylva Elvin-Nowak (1999) har i sin avhandling *Accompanied By Guilt – Modern motherhood the Swedish way* analyserat normen för hur en moder bör vara utifrån samhällets krav. I avhandlingen visas på hur kraven på mödrar utgår från att mödrar förväntas utföra den praktiska omsorgen. Normer i samhället som tas för givet, att mödrar ska ansvara för barnomsorg och förvärvsarbete, är något som Elvin-Nowak menar ständigt skapar skuld känslor som mödrar lever med i rädsla att inte vara tillräckligt bra i sin roll. *Det moderna föräldraskapet – en studie av familj och kön i förändring* skriven av Margareta Bäck-Wiklund och Birgitta Bergsten (1997) är en annan studie som behandlar moderskapet. Här beskrivs dagens barnfamilj utifrån samhällets krav. Studien beskriver hur nya livsstilar förmedlas ur massmedier vilka konkurrerar med traditionella uppfattningar om hur föräldraskapet bör se ut utifrån fokus på barnets bästa. Vidare har Ulla Holm i sin avhandling *Modrande och praxis – en feministfilosofisk undersökning* utgått från hur moderskapet är

något som görs utifrån sociala praktiker. Hon frångår definitionen av att moderskapet endast är naturligt biologiskt och myntar begreppet modrande. De förmågor som används vid modrandet, därmed inom en social praktik, kräver ingen medfödd kvinnlig intuition utan handlar om en upptränad mänsklig ödmjukhet för andras behov. Därför bör moderskapet inte endast ses som biologiskt utan också ses som socialt konstruerat där kvinnor utifrån normer blivit tillskrivna moderskapets egenskaper (Holm, 1993). Också Maria Jansson berör moderskapet i *Livets dubbla vedermödor – om moderskap och arbete* där hon vill förstå hur arbete och moderskap konstrueras i relation till varandra. Avhandlingen belyser hur maktrelationer som framställs som naturliga och legitima upprätthålls genom föreställningar om moderskap och arbete. Hon menar att den moderna föreställningen om relationen mellan arbete och moderskap är i likhet med relationen mellan man och kvinna och uppfattas därmed som komplementär och samtidigt uteslutande. Moderskap och arbete konstrueras inom ett system som baseras på upprätthållandet av hierarki och könsskillnader (Jansson, 2001).

Forskning med klassperspektivet i fokus kommer bland annat från Beverley Skeggs som med studien *Att bli respektabel - konstruktioner av klass och kön* visar på hur respektabilitet är närvarande när det kommer till klasstillhörighet. Genom respektabiliteten klassificerar vi varandra. Utifrån detta har Skeggs gjort en studie med fokus på arbetarklasskvinnor då dessa genom historien uppfattats på ett visst sätt av andra – som icke-respektabla. Studien av arbetarklassens kvinnor i Storbritannien har sin fokus på hur kvinnors identitet påverkas och formas av kön- och klasstillhörighet. Respektabilitetsbegreppet kan vara ett givande komplement för att förstå hur det respektabla moderskapet förmedlas (Skeggs, 1997). Sociologen Lena Karlsson (2005) har i avhandlingen *Klasstillhörighetens subjektiva dimension – klassidentitet, sociala attityder och fritidsvanor* studerat om svenska medborgare upplever Sverige som ett klassamhälle. Hon har som slutsats kommit fram till att de flesta svenskar anser att klassamhället fortfarande finns i skillnader av levnadsvillkor gällande inkomstskillnader samt fritidsaktiviteter. Också historikern Ulrika Holgersson (2005) berör i sin studie *Populärkulturen och klassamhället – arbete, klass och genus i svensk dampress i början av 1900-talet* klass utifrån analyser av massmedia. Holgersson menar att det i dampressen går att se en strävan att placera och klassificera människan. I avhandlingen undersöks hur språkliga gestaltningar av klass på olika sätt framställs under åren 1900-1910. Genom detta synliggörs mindre fasta och mer praktiska klass- och könsidentiteter som tar form genom exempelvis upplyftande av vissa yrken. Avhandlingen kan vara intressant som tidigare forskning då klassaspekten synliggörs i medier i likhet med uppsatsen.

2 Metod

Eftersom uppsatsens centrala frågeställning är hur diskursen om det respektabla moderskapet konstrueras kommer jag att använda mig av diskursanalys som metod. Denna kvalitativa metod lämpar sig för att kunna identifiera hur diskursen om den respektabla modern konstrueras och kommer till uttryck. Metoden kan följaktligen också vara ett sätt att urskilja om moderns klasstillhörighet kan påverka moderskapets respektabilitet genom att analysera de gemensamma nämnare som kommer till uttryck i materialet (Franséhn, 2003: 40-41).

2.1 Diskursanalys

En diskurs kan ses som en inkludering av praktiker, språk och normer och kan därför vara till hjälp vid identifieringen av normaliteter som i samhället uppfattas som självklara. Utifrån konstruktioner skapas normernas gränser vilka kommer till uttryck på olika sätt. Dessa uttryck får sig en innebörd genom handlande och genom språket vilket vidare skapar representationer av verkligheten. Johansson utgår från Foucault och beskriver diskurser som en ordning varigenom diskursiva praktiker skapas. Genom praktiker uppfattar människor verkligheten utifrån de normer som konstrueras och reproduceras (Johansson, 2003: 73-80). Innebörden av vad en respektabel mamma är inom moderskapetsdiskursen kan ses som kollektivt skapad utifrån tillfälliga sanningar. Den kunskap som skapas om exempelvis moderskap kan utifrån Foucault (1993) benämnas som legitimerande kunskap som på grund av sin legitimitet skapar sanning. Vi tolkar vår omvärld genom diskurser vilka ger våra handlingar mening vilka i sin tur förstärker eller förändrar diskursen. Eftersom diskursens ordning konstruerar och förstärker vad som anses vara förbjudet samt vad som är normalt, reproduceras och förstärks samhällets normer. Exempel på detta skulle kunna vara sättet på vilket en moder bör vara, vilket kan komma till uttryck i olika former av föräldrainsformation (Franséhn, 2003: 40-45). Foucault menar på att sambandet mellan kunskap och makt har en nära relation till diskursen eftersom makt är något som konstrueras och som vidare kommer till uttryck i sociala relationer och genom språket. Dock måste det endast språkliga fokuset i diskursanalysen flyttas för att innefatta ett desto större perspektiv. Ett perspektiv i denna bemärkelse kan vara att undersöka begrepps användning eller hur olika begrepp fylls med betydelse. Detta blir centralt i uppsatsen då fokus ligger på texten i materialet och hur formuleringar och begrepp konstruerar hur en moder bör vara (Foucault, 1993). Flera diskurser kan verka och konkurrera samtidigt som betydelseskapande processer och inom ett fält kan det finnas uttryck av olika diskurser och olika sorters kunskap. Vidare benämns det diskursiva handlandet som ett socialt

handlande vilket konstruerar den sociala världen och bevarar sociala mönster. Diskursanalys kan därför ses som ett arbetsredskap för att kunna läsa av hur meningsfull praktik konstrueras och reproduceras inom diskursen. Således för att se hur påståenden om vår värld används och konstruerar historiska och kulturellt givna regler för hur exempelvis mödrar ska vara (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

2.2 Urval och tillvägagångssätt

Materialet består av föräldramagasin som riktar sig till föräldrar för att informera, ge råd samt underhållande läsning. Magasinen finns ofta tillgängliga för föräldrar på Barnvårdscentraler (BVC) och i magasinen finns utlåtanden från bland annat barnmorskor och barnläkare. För att få ett hanterbart, men samtidigt ett så nyanserat urval som möjligt har jag valt att avgränsa mig till tre föräldramagasin vilka alla utges en gång i månaden. Dessa är tidningarna *Mama*, *Föräldrar & Barn* samt *Vi Föräldrar*. Då jag vill se hur moderskapet utifrån råd till mödrar framställs känns tidningen *Mama* som ett bra val då denna riktar sig specifikt till mödrar. Vidare är *Föräldrar & Barn* samt *Vi föräldrar* utvalda då det är dessa tidningar som först och främst omnämns vid sökandet efter tidningar för föräldrar. För att avgränsa materialet ytterligare är tidningarna utvalda under en tvåårsperiod, 2007-2008. Materialet består också av kompletterande information från BVC med boken *Nya Bebishandboken – 233 vanligaste frågorna till BVC* (Lidbeck & Rydin, 2008) samt den information som Sjukvårdsrådgivningen har tillgänglig på sin hemsida *Att bli mamma* (www.1177.se, 090416). Vid materialinsamlingen och läsningen av materialet är notiser samt reportage som inte innehållit något alls fokus på modern bortsållade. De delar av magasinen där fokus ligger på barnets bästa har tagits med i materialinsamlingen trots att modern inte är det centrala. Detta eftersom barnets bästa används som en central anledning för utformningen av ett ”normaliserat” moderskap. Genom argumentet barnets bästa förmedlas därmed en bild av moderskapet.

Mitt tillvägagångssätt har utgått från att komma i kontakt med och fördjupa mig i materialet. I uppsatsen är återkommande teman från materialet utvalt. Analysen är därför tematiskt uppdelad efter teman med fokus på moderskapet utifrån barnets bästa, det moderna moderskapet med fokus på kombinationen av moderskap och yrkesarbete, moderskap och livsstil, relationen mellan modern och fadern samt moderskap och fritid. I uppsatsen följer tanken om respektabilitet utifrån Skeggs definition vilket är hur vi i samhället förhåller oss till olika normerande uppfattningar för att anses respektabla. Den information som framkommit i materialet har ur ett diskursanalytiskt perspektiv analyserats utifrån vad ett respektabelt

moderskap är, utifrån vad som kommer till uttryck i föräldrainformationen (Skeggs, 1997: 9). I de fall offentliga personer, således av magasinerna benämnda kändismammor, uttalat sig har valet varit att inte skriva ut vilka mammor detta är utan benämna dem som kändismammor. Detta eftersom vikten ligger vid om personen som uttalar sig är offentlig och inte vem denna person specifikt är.

2.3 Problematik och Etik

Utifrån feministisk kritik kan det vara problematiskt att använda sig av enbart diskursanalytisk teori och metod eftersom erfarenheter som ett sant ursprung inte går att fånga genom analys av ett redan färdigt textmaterial. Medvetenhet om att metoden inte kan fånga och uppmärksamma mödrars erfarenheter av att vara mödrar har under uppsatsens gång funnits. Syftet med uppsatsen är dock att se hur diskursen om den respektabla modern konstrueras i materialet. Därmed lutar sig uppsatsen mot vad som står i materialet och inte mot hur mödrar upplever sitt moderskap. Därför behöver inte ett diskursanalytiskt tillvägagångssätt ses som uteslutande erfarenheter eftersom det är den bild av mödrar som förmedlas i materialet som analyseras (Eldén, 2005: 66-70).

Det som vid diskursanalys kan vara etiskt viktigt att ha i åtanke är hur texter och information från materialet används. Texterna bör användas utan att förvränga vad som står eller ta dem ur sitt sammanhang eftersom texterna är ett med dess kontext. För att på ett så utförligt sätt som möjligt kunna visa på materialets budskap redogörs texterna genom att dess kontext återges. (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). I samband med diskursanalys är det också viktigt att reflektera och problematisera över sin egen roll som forskare. Genom att ha förståelse för hur en ny tolkning genom forskarens tolkningsföreträdare framträder i uppsatsen, baserat på det empiriska materialet som används, kan ansvar för positionen som tolkare av materialet i forskningsprocessen tas (Mattsson, 2001: 51-52).

3 Empiri

Här presenteras uppsatsens empiriska material vilket består av månadsmagasinen *Mama, Föräldrar & Barn* och *Vi Föräldrar* (2007-2008) samt kompletterande information hämtat från BVC. Detta underlag består av *Nya Bebishandboken – 233 vanligaste frågorna till BVC* (Lidbeck & Rydin, 2008) samt Sjukvårdrådgivningens information *Att bli mamma* (www.1177.se, 090416).

3.1 Månadsmagasin

Mama framställs utifrån egen beskrivning som ”en ny modern mammatidning som vill inspirera och engagera mammor” (1/07:5). Innehållet är vad tidningen själv beskriver ”mode, inredning, stjärnmammor, vanliga mammor, skönhet, hälsa, resor, shopping och mycket mer” (1/07:5). Mer specifikt går det att finna reportage om kändismammor vilka berättar om sina liv. Kändismammorna innefattar kvinnor vilka vi känner igen från olika mediasammanhang exempelvis skådespelerskor och nyhetsankare. Vidare går det att finna modereportage där kändismammor eller vad *Mama* kallar vanliga mödrar visar upp trendigt mode. Annat som också är centralt i magasinet är inredning, restips samt förslag på nyttig kost lämplig för både mamma och barn. I varje magasin finns avsnitt med rubriker som ”Mama själ” (hur en mamma ska guidas till lugnet), ”Smart Mama” (smarta tips till modern om exempelvis ekologisk kost) och ”Mama Mode & Livsstil” (allt från mode till inredning). Tidskriften är utifrån innehållet intressant då det mesta går ut på en beskrivning av hur en moder bör vara.

Föräldrar & Barn framställs som ”tidningen med allt om bebislivet” (1/07:3). Målgruppen är, till skillnad från *Mama* som endast riktar sig till modern, föräldrar som vill ha råd och inspiration. Magasinet beskrivs vidare som innefattande ”allt som är viktigt när man får barn: sömntips, mode, barnpsykologi, föräldräröst, barnvagnstester, kärlek, amningsråd, skvaller, pyssel och lek” (1/07:3). Tidningen menar att både mödrar och fäder är målgrupp, men det är mestadels mödrar som ges råd om mammalivet. Den innehåller liksom *Mama* reportage med kändismammor vilka beskriver sina upplevelser som mödrar. Mattips finns också med för att visa hur föräldrar, med modern i fokus, kan göra nyttiga, ekologiska maträtter. Magasinet vill visa vägen till ett lättare föräldraskap och rubriker som ”Det är jättelätt att vara mamma” (12/08:54) och ”Överlevnadsguide för kolikföräldrar” (11/08:79) är vanligt förekommande i de nummer som studerats. Magasinet är intressant då specifika förväntningar på hur en moder bör vara för att anses respektabel kommer till uttryck.

Vi Föräldrar utger sig för att vara Sveriges största föräldratidning som ”ger igenkänning, identifikation och stöd i föräldrarollen” (1/07:6). Vidare beskrivs tidningen som en tidning som ”står för hög trovärdighet och djupa kunskaper om vad barn behöver” (1/07:6). Därför kan magasinet ses som ett självklart val om rollen som nybliven förstagångsförälder intas. Tidningen innehåller vardagsberättelser av föräldrar samtidigt som tidningen är fylld av tips både från föräldrar samt från BVC-sköterskor. Råd gällande barnvagnar, bärsele och vinterkläder är en stor del av månadsmagasinet. Det finns reportage i tidningen som ska hjälpa föräldrar att leva ett så ”vanligt” liv som möjligt där resor, julfirande och relationen mellan föräldrarna är en stor del. Relations- och föräldracoacher besvarar insändarnas frågor så att föräldralivet ska ”underlättas”. Intressant med magasinet är att tidningen skiljer sig åt från *Mama* och *Föräldrar & Barn* då fokus många gånger finns på barnet i tidningen och inte i samma utsträckning på föräldrarna.

3.2 BVC-information

Nya Bebishandboken (Lidbeck & Rydin, 2008) innefattar enligt författarna de vanligaste frågorna vilka föräldrar brukar ställa till BVC. Boken är skriven av Marianne Rydin som är barnmorska och BVC-sköterska samt av Lena Lidbeck som är journalist med bakgrund i tidskriften *Vi Föräldrar*. Deras beskrivning av boken är att ”du får konkreta och handfasta svar på de vanligaste frågorna under barnets första levnadsår” (s.11). De områden som är centrala är sömn, hygien, hälsa, amning, mat och vikt, utvecklig, stimulans samt aktiviteter. Boken innehåller frågor från föräldrar som vidare besvaras av författarna, vilka utges vara experter på området. Boken är intressant att ha som material i uppsatsen då det utifrån BVC:s svar på frågorna ges en bild av hur mödrar bör vara och handla.

På Sjukvårdsrådgivningens hemsida (www.1177.se, 090416) ges råd till nyblivna föräldrar av en sjuksköterska samt en distriktssköterska. Rådgivningen riktar sig specifikt till mödrar. I rådgivningen utgör den centrala delen av informationen förklaringar till den livsavgörande händelsen med att få barn, att det som förälder är viktigt att ta vara på denna speciella tid i livet, hur kropp och själ påverkas och förändras, vikten av att vila och återhämta sig samt hur det kan dröja innan sexlusten återvänder. Rådgivningen utgår från att allt kommer att bli lättare och att dessa råd är hjälp på vägen för att underlätta tillvaron för föräldrar. Materialet är utifrån råden till modern intressant att använda i en analys om hur ett respektabelt moderskap enligt samhällets normer ska se ut, utifrån vad som uttrycks i informationstexten.

4 Teori

Kvinnor har att förhålla sig till traditionella och moderna föreställningar som har med moderskap och kön att göra. Den traditionella myten om den goda modern är en kvinna som av naturen är formad och skapad att genom ömhet fostra barn. Bäck-Wiklund och Bergsten beskriver myten som moderns heliga kall och att kvinnor utifrån samhällsnormer i första hand bör se sig som mödrar. Men synen på moderskapet har förändrats genom tiden och medier förser oss med mer varierande moderna föreställningar. Modersbilden har delvis gått från ett renodlat husmorsideal till att modern också ska sträva efter att vara en framgångsrik karriärist som medierna framställer. Kvinnan i ett föräldraskap bör vara ständigt aktiv i hemmet och samtidigt lagom aktiv i yrkeslivet. Via medier förmedlas föreställningar om moderskapet från exempelvis kändiskulturer som delger uppfattningar om hur moderskapet bör se ut (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997: 52-55). Holm har myntat begreppet *modra* när hon synliggör moderskapet som en social praktik genom att mena att det inte endast är mödrar som kan svara för modersfunktionerna. Fäder kan uppfylla detta på ett lika bra sätt (Holm, 1993). Trots det finns ett ideal om den perfekta modern som utifrån den mediala bilden i första hand tar hand om sina barn samtidigt som hon lagar middag, tränar, bakar samt vårdar sitt yttre. Moderskapets moderna kontext är i form av hälso- och skönhetsideal, husmorsideal samt den lagom aktiva rollen i den offentliga sfären en del av de normer som den moderna modern bör eftersträva (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997: 50-55).

4.1 Moderskap och arbete

Elvin-Nowak talar om det moderna konceptet av moderskap och menar att det utgör en kombination av att vara mamma och att vara yrkeskvinna. Hon menar att det för svenska kvinnor är ett faktum att *kunna* och alltid *vilja* kombinera moderskap och yrkesarbete. Kombinationen ställer ytterligare krav på kvinnan som moder samt kvinnan som förvärvsarbetande. Positionerna som yrkesarbetande och som mamma är skilda, men kräver en balans som många gånger kritiserats för att inte finnas där (Elvin-Nowak, 2001: 41-44). Utifrån formuleringen ”yrkesarbetande mamma” ställs krav på mödrar att kunna balansera familj och arbete. I begreppet ”pappa” ingår yrkesarbetet som en självklar del av begreppet, medan begreppet ”mamma” behöver ett tillägg, trots att nästan alla mödrar i Sverige yrkesarbetar. Kvinnor som har hög utbildning och självständiga arbeten är engagerade i både familjeliv och yrke och den höga utbildningen förknippas med ett stimulerande yrke och vidare en stark yrkesidentitet, vilket gör yrkeslivet desto mer självständigt och lite längre från

familjelivet. Dock visas det att moderskapet under långa perioder har en stark inverkan på yrkeslivet även för kvinnor med hög utbildning. Familjelivet ska sättas främst och arbetet blir en parentes i vardagen. Arbetet kommer därmed i konflikt med de normer om moderskap som finns, där barnets bästa ska stå i fokus och med detta mödrars tillgänglighet för barnet (Elvin-Nowak, 1999: 19-26). Vidare ser den nya arbetsmarknadens villkor med tillgång till flexibla arbetstider olika ut för män och kvinnor. Män kan organisera sina arbetstider och få arbetet gjort efter egna val och krav, medan kvinnor ofta arrangerar sina arbetsdagar efter barn och familj (Elvin-Nowak, 2001: 44-47).

4.2 Moderskap som norm

Jacques Donzelot är inspirerad av Foucault när han menar att diskursen kring moderskapet visar på det rätta sättet att vårda och sköta barn och hushåll. Moderskapets diskurs var och är att modern är den primära vårdnadshavaren och ska skapa och vårda en kärleksfull relation till och tillsammans med barnet och att denna relation ska utgå från barnets bästa. Donzelot visar med ett historiskt perspektiv hur familjeliv kopplas till social kontroll och genom detta normaliseras den privata sfären. Den sociala kontrollen kan utgöras av institutioner, så som sjukvården, vilka tillskrivs normativa ambitioner för att förbättra samhället. Läkaren kan genom social kontroll utifrån specifik expertis om hur barnuppfostran bör se ut, normalisera moderskapet genom att förespråka ett visst sätt att verka på inom den privata sfären. Normer kring barnuppfostran kan således leva kvar genom information från exempelvis BVC. Normaliseringen kan ses som en strävan mot ökad ordning för en godtycklig behandling av barn och uppfostran. Utifrån normaliseringsaspekten talar Donzelot vidare om hur institutionerna normaliseras genom att kunskap från dessa upplevs som sant (Donzelot, 1997: 171-175, 199-215).

Eva Magnusson talar om det naturliga som norm och pekar på att det förr sågs som naturligt att kvinnan var hemma med barnen. Vidare menar hon att naturlighetsargumentet fortfarande lever kvar vilket normaliserar kvinnor och mäns positioner i föräldraskapet. Ett argument för att kvinnor ska ta det största ansvaret gällande omsorg är fortfarande att det ses som mest ”naturligt”, vilket normaliserar uppfattningar av vad kvinnor helst ska ha som sysselsättning. Företeelser som i samhället blir vanliga uppfattas som det mest naturliga och skapar normaliteter. Det som många mödrar väljer att göra blir något som bör göras, vilket gör att normen blir moralisk i den bemärkelsen att det ses som det enda rätta. Detta i sin tur blir det goda (Magnusson, 2006). Modern ingår i något som kan benämnas som ett

moderskapskontrakt där vissa sätt att vara mamma på måste uppfyllas för att inte bli stämplad som en enligt normen dålig moder. Omgivningen, exempelvis en institution som BVC, har "rätt" att kritisera handlingar som utifrån normen inte ses som barnets bästa. Exempel på vad som enligt normen ses som naturligt och som barnets bästa är amningen. Det normativt goda med amningen är eftersträvansvärt då amning inte endast är för att ge barnet näring utan även är en socialisation mellan mamma och barn. Argumentet att en moder bör amma sitt barn kommer från att det naturliga (biologiska) blivit en samhällsnorm. Trots att det inte är naturligt givet att alla mammor kan amma är det enligt den rådande amningsdiskursen något önskvärt som varje nybliven mamma förväntas göra. Amningen ingår således i en naturlighetsdiskurs som för en mamma ska vara eftersträvansvärd för att barnet ska må bra (Dahl, 2004: 24-26, 127-140).

Den rådande samhällsnormen berör också moderns vilja att vara hemma. Den diskurs som finns gällande att det är kvinnan som har makten i hemmet inkluderar att kvinnan väljer och bestämmer hur mannen ska vara föräldraledig. Resonemanget om att männen väljs bort som hemmavarande är inte ovanligt. Detta kan bero på den barncentrering som kommer till uttryck i naturlighetsdiskursen om att modern är det bästa för barnet då hon genom amning inger närhet. Diskursen kommer till uttryck när det hävdas att föräldraledighet är ett privilegium för kvinnor. Skulle en mamma ge antydning på att hon inte vill ta ut föräldraledighet kan detta visa på en tvetydig inställning mot hennes barn (Bekkengen, 2002). Trulsson belyser ett komplext moderskap där omgivningen avgör moderskapets skepnad av den goda modern. Kvinnan ska vara en bärare av en vad hon kallar för tredimensionell personlighet, vilket förutom rollen som mamma utgör rollen som kvinna och maka. I rollen som kvinna ska kvinnliga egenskaper komma till uttryck och samhällets förväntningar styr denna roll efter hur en kvinna förväntas vara och se ut. Rollen som maka är att vara tillgiven sin man och utgöra kvinnligheten i relationen. Kvinnan förväntas eftersträva en balans mellan dessa tre. Trulsson menar att det inte går att studera moderskapet utan denna tredimensionella vinkling då kvinnan, mannen och barnet påverkar och inverkar på varandra och kan ses som en enhet. Kraven på att en kvinna ska fylla dessa roller kan ge kvinnan skuld känslor då känslan att inte leva upp till modersidealet som utgör föreställningen om den ideala kvinnan kan bli stark (Trulsson, 1998: 13-29). Den idealiserande bilden om att alltid finnas till hands för familjen kan kollidera med den verklighet som många upplever då frånvaro på grund av lönearbete också ingår i det moderna moderskapet. Det uppstår ambivalens mellan moderskap och yrkesliv i mötet mellan konkurrerande kvinnoideal, det traditionella husmorsidealet med bullbak, hustruidealet med

tillgänglighet för mannen samt det moderna yrkesidealet, när kvinnan utifrån förväntningar ska uppfylla alla dessa roller. Utifrån kvinnans förväntade roller i samhället kan moderskapet vara intressant att studera då rollerna enligt normer bör uppfyllas av den moderna modern (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997: 51-54, 79-81).

4.3 Klass

Klass kan vara problematiskt då det kan vara svårt att avgöra vilken klasstillhörighet individer har eftersom det är många faktorer som spelar in. I uppsatsen används därför Pierre Bourdieu (1993) eftersom han utvecklat teoretiska infallsvinklar för att kunna tala om klass. Genom att förutom ta hänsyn till ekonomiska aspekter belyser han andra faktorer som kan påverka människors levnadsvillkor som exempelvis utbildning, lön, yrke, kulturella vanor och kön.

Utifrån Bourdieu går det att bilda sig en uppfattning om människors omständigheter utifrån centrala begrepp i form av kapitalmetaforer, habitus och fält. Kapitalmetaforerna kan delas in i två kategorier, det symboliska och ekonomiska. Det symboliska kapitalet kan vidare delas in i det sociala samt det kulturella kapitalet och kan ses som olika resurser som kan användas av grupper för att dominera i relation till andra grupper. Det symboliska kapitalet kan användas för att förklara varför vissa institutioner, titlar, universitet, arbeten och ägodelar tillskrivs högre status än andra. Kapitalet uppstår också när det finns en marknad för att exempelvis ha möjligheten att köpa dyra kläder som kan symbolisera status. Då det symboliska kapitalet börjat fastställas uppstår det kulturella kapitalet som innefattar konkreta tillgångar så som kunskap inom konst, teater och litteratur. Ju större denna kunskap är desto större kulturellt kapital besitter individen. Utbildning och ett visst språkbruk som inger en viss status på marknaden ingår också i människors kulturella kapital. Det kulturella kapitalet är nära förknippat med finkulturen och den goda smaken vilket är beroende av exklusivitet. Det sociala kapitalet avser rätt sorts sociala nätverk, släktband och personkontakter, således den förbindelse som individen har med andra personer. Kapitalet är något som finns tillgängligt för individer i olika grupper och kan vara en behjälplig del i strävan efter en specifik position. Den sistnämnda kapitalformen är den ekonomiska vilken innebär tillgång av pengar som en individ har genom exempelvis inkomst, investering, ekonomiska arv eller annat som kan ge ekonomisk avkastning. Detta kan gå att se genom individers levnadssätt. Med samhällets normer som grund bestäms genom olika kapital individers värde i de olika samhällsklasserna. Dessa höga alternativt låga värden beroende på rådande normer normaliseras i samhället. För

att definiera och bestämma en individs klasstillhörighet summeras de olika kapitalen samman (Bourdieu, 1993: 289-296).

Bourdieu introducerar också begreppet habitus som definieras som en individs inlärd handlingsmönster, vilka kan leda till specifika val som i sin tur reproducerar makthierarkier. Habitus skapas genom klassers gemensamma praxis och kan fungera som en länk mellan individers attityd, identitet, beteende och sociala förhållanden. Här beräknas livsstil och smak som viktiga delar då detta skapar gemensamma sätt i olika grupper att se på omvärlden och på sig själva samt avgränsa sig från andra grupper. Utifrån individers erfarenheter och sätt att värdera och handla på, är habitus strukturerat och strukturerande då detta är resultat av individers olika villkor i livet. Kapitalmetaforerna samt habitus är analysverktyg som kan vara användbara vid uppmärksammandet av klassdefinitioner. Detta eftersom människor med hjälp av kläder, konst, matvanor och inredning skapar symboler för olika samhällsklasser. Vidare kan begreppet fält ses som delar av ett socialt rum som är kodade med specifika normer och värderingar. I fältet är det möjligt att urskilja individers sociala positioner vilka skapas utifrån interaktion mellan rådande normer samt individers kapital (Bourdieu, 1993: 289-296).

Skeggs utgår från begreppet *respektabilitet* i diskussionen om klass och menar att medelklassen utgår från egna referensramar av vad respektabilitet är och utifrån detta definierar arbetarklassen som icke-respektabla. Respektabilitet som fenomen kan ha stor betydelse för modersrollen då den bild kvinnor förmedlar av sig själva till omgivningen kan vara i syfte att uppnå ett ideal som utifrån normer vinnas genom godkännande. Idealet för hur en moder ska vara grundar sig i specifika kriterier som bör uppfyllas för att respektabilitet ska uppnås (Skeggs, 1997: 9-14). Definitionen av modern utgår ofta från en kvinna som förvärvsarbetar i lagom skala, är ekonomiskt säkrad och som har den individuella självständiga utvecklingen närvarande genom exempelvis ett utvecklande arbete (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997: 65-67). Utifrån sambandet mellan individer och deras livsstilar kan klasstillhörighet förstås och analyseras utifrån hur specifika materiella och ekonomiska tillgångar krävs för att exempelvis kunna ha en viss fritid. De materiella förutsättningarna kan ses som tillgång till vissa materiella ting som möjliggör och underlättar fritidsutövandet. Formen av tillgång kan vara när ett visst föremål finns i eget ägande eller där god ekonomi kan bidra. Fritiden kan vidare användas som klassmarkör och kan genom att normalisera specifika intressen och fritidsaktiviteter ses som en strategi för samhällsklasser att avgränsa sig från varandra (Karlsson, 2005:138–144).

5 Analys

I analysen tolkas hur moderskapet uttrycks i föräldramagasinen samt i BVC-informationen utifrån de teoretiska infallsvinklar som tillämpats. Analysen behandlar förväntningar på moderskapet för att få en förståelse för hur det respektabla moderskapet konstrueras.

5.1 Barnets bästa

Kvinnor är utifrån samhällets normer främst mödrar och dessa normer bygger på hur den *goda* modern tillbringar det mesta av sin tid i hemmet och tar hand om barnen. Modern är enligt normen den omsorg och närhet som barnet i första hand behöver (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997). Detta kommer till uttryck i föräldramagasinen genom att framställa mödrar som den primära vårdnadshavaren genom att uttrycka moderns skyldighet att finnas till hands för barnets bästa. Detta då barnets behov av mat, närhet och välbefinnande ses som moderns ansvar. En niobarnsmamma berättar:

Minska din stress och anpassa dig efter ditt barns behov – våga vara hemma och bara vara! Tid, lek och bus gör bebisen lycklig och glöm inte att ladda med frisk luft. Få ditt barn att skratta hela vägen till sängen! (Vi Föräldrar: 3/08:27)

En hängiven trebarnsmamma i köket tänkte om och blev värsta matmammans. ”Jag har lämnat de vidbrända fiskpinneären bakom mig. Nu är det hemlagat som gäller och alltid tända ljus på bordet”. (Föräldrar & Barn: 2/08:46)

Utifrån detta går det att se hur en moderskapsdiskurs konstrueras och som kan förstärkas delvis utifrån krav genom de förväntningar vilka föräldrainformationen ställer. Utifrån diskursen formuleras att det är modern som har det primära ansvaret för barnen och att all hennes tid förväntas läggas på detta. I exemplen går det att se hur en mamma utövar sitt moderskap genom att ge sina barn hemlagad mat och hemtrevlig atmosfär, vilket kan ses som ett respektabelt moderskap utifrån den bild materialet förmedlar, eftersom det är så en mamma enligt materialet bör vara. Det sistnämnda exemplet uttrycks på ett sätt som att modern tagit sitt förnuft till fånga för att uppfylla sin roll som mamma. Utifrån detta blir uttrycket ”barnets bästa” mer ett krav än att ”endast” vårda barnet utifrån de behov som barnet har. Det vill säga att inte endast vård, närhet och näring blir delar av begreppet moderskap utan att modern genom hushållsarbete bör anstränga sig utöver detta. Dessa förväntningar kan vidare liknas med vad Donzelot (1997) menar med att kvinnans primära ansvarsområde är i hemmet, utifrån normerande uppfattningar som lever kvar. Utifrån den uppmaning som niobarnsmamman som uttalar sig ger, ska modern genom att hela tiden finnas till hands för

sitt barns signaler, bygga och förstärka den primära relationen till barnet. Vad som uttrycks kan ses som föreställningar vilka skapas om vad en moder bör göra och ha tid till. Eftersom uttalandet görs av en niobarnsmamma uttrycker detta förväntningar och vidare krav på att en mamma med färre barn definitivt bör hinna med vad som förväntas av henne. Kraven som kommer till uttryck genom råd till mödrar om hur de ska utöva sitt moderskap är många gånger expertutlåtanden från barnmorskor och barnläkare, vilket kan liknas med den sociala kontroll som Donzelot (1997) talar om. Förväntningarna på modern förmedlar bilden av hur en mamma bör vara, vilken normaliserar en moderskapsdiskurs. Detta genom att tala om hur en moder bör vara utifrån råd från sjukvårdsinstitutioner som utifrån källan kan ses som sanna. På liknande sätt kan informationen från BVC ses som ett utövande av social kontroll då råden som ges kan ses som krav genom att visa det rätta sättet att vara för en mamma.

Genom att det i materialet uttrycks att kvinnan ska kunna lägga all tid på sina barn samt kunna och vilja vara hemma med barnen, kan ett socialt kapital urskiljas där mannen och vidare familjen ses utgöra moderns främsta kapital. Eftersom kvinnan förväntas vara hemma och lägga all sin tid på familjen kan detta tolkas som att det finns en man som arbetar och som är familjeförsörjare. Detta eftersom det ingenstans i materialet uttrycks att det skulle kunna vara så att en mamma inte skulle ha tid eller råd att kunna vara hemma och lägga all tid på sina barn. Därmed urskiljs också ett ekonomisk kapital där den ekonomiska möjligheten finns för att kvinnan ska kunna vara hemma och bara vara med barnen (Bourdieu, 1993).

Vidare går i informationsmaterialet från BVC samt föräldramagasinen att urskilja ett naturlighetsargument, vilket skulle kunna ses som en del av den sociala kontrollen (Donzelot, 1997). Argumentet kan tyckas avgörande för normaliseringen av kvinnors roll och sysselsättning i föräldraskapet. Det som utifrån samhällsnormen ses som mest naturligt med moderskapet är amningen vilket ses utgöra en socialisation mellan mamma och barn (Magnusson, 2006). Naturlighetsargumentet är ständigt återkommande i materialet då det är modern som omtalas när föräldraskapet är i fokus. En amningsdiskurs kommer till uttryck genom naturlighetsargumentet då det i materialet utgås från att amningen är det bästa för barnet och en aktivitet som bör finnas mellan mamma och barn. Därmed kan amningen ses som en naturlig och självklar del av modersrollen. Inom en moderskapsdiskurs, vilken kan ses komma till uttryck i materialet genom förväntningar på hur en mamma bör vara, innefattas också en amningsdiskurs där förväntningarna på amning blir tydlig utifrån ett naturlighetsargument (Dahl, 2004). I materialet kommer argumentet till uttryck genom

statistik eller råd om amning vid förebyggandet av exempelvis allergier. Vidare utformas amningsargumenten utifrån vad som menas vara barnets bästa:

Nästan 98 % av barnen som föddes 2005 amrades när de var en vecka. Drygt 90 % amrades helt eller delvis när de var vid 2 mån. I 6 månader amrades över 70 % av barnen, men bara 16 % helammades. (Mama: 6/08:77)

Att amma är ett sätt att umgås med ditt barn. (...) Som näring är bröstmjölken överlägsen allt annat under barnets första år. Den ger visst skydd mot infektioner och allergi, den förebygger övervikt, den är praktiskt förpackad, rätt tempererad och den är gratis (Lidbeck & Rydin, 2008:17).

En mamma berättar: Jag slutade amma och fick ont i bröstet. Mjölckstockning kan komma om man slutar amma för hastigt. (Mama: 9/08:80)

Råden uttrycker också risker för modern om valet om att sluta amma tas. Dock förekommer inga exempel på problematik vilket skulle kunna uppstå när en moder ammar, som exempelvis att mjölckstockning också kan uppkomma under amningstiden. Det finns heller inga andra alternativ i föräldramagasinen som berättar om vad som skulle kunna vara ett substitut för amning. Det förekommer på något ställe en antydning om andra alternativ i BVC-materialet, men det står även tydligt vilka risker det finns för barnet med exempelvis bröstmjölksersättning i form av övervikt och magont. Argumenten som förekommer i materialet om att en moder bör amma sitt barn utgår från att alla mödrar kan amma och därför blir amning en naturlig del av moderskapet. Naturligheten i amningen kan därför ses som ett argument för att hävda en mammas skyldighet till sitt barn, eftersom amning förväntas av alla mödrar enligt de råd som ges (Dahl, 2004). Amning kan därför ses som uttryck av en naturlighetsdiskurs och ett krav inom moderskapskontraktet som utgår från vissa sätt en mamma måste vara på för att enligt normen inte stämpas som en dålig (Magnusson, 2006). Detta kan bidra till att amningen blir en respektabel del av moderskapet och att mödrar som inte kan eller vill amma enligt normen kan tänkas ses som icke-respektabla (Skeggs, 1997). Holm (1993) pekar genom sitt begrepp modra på hur moderskapet bör synliggöras som en social praktik då det inte endast är mödrar som kan svara på modersfunktionerna, utan att fäder kan uppfylla denna funktion på ett lika bra sätt för barnet. Eftersom amningen ses som en naturlig del av moderskapet och då föräldraråden inte förespråkar något annat substitut, kan detta bidra till att faderns roll utifrån naturlighetsdiskursen uttrycks som någon som inte kan uppfylla samma funktion. Vidare finns förväntningen på att en moder alltid ska finna sig i sin föräldraroll och vad den kräver:

Man har längtat och längtat efter barnet och efter att bara få vara hemma. Men sällan överraskas man av känslor av tristess, besvikelse och bristande självkänsla. (...) Lugn, det här är faktiskt helt normalt!

Hitta balansen i tillvaron. (...) Prata med andra mammor för att lätta på trycket så att man inte blir irriterad på sin man. Reflektera – hur går jag in i mitt föräldraskap? (...) Använd inte skuld känslor för att rättfärdiga dina val. Skuld känslorna löser ingenting, det kan bara vara egoistiska tänkande. (Vi föräldrar: 1/07:22)

Sluta klaga på småbarnsåren! Trots att Sverige rankas som det bästa landet i världen för mammor är vi inte nöjda. Istället väljer vi att klaga och gnälla mer än någonsin. (...) När blev det ett lidande att ha barn? (Föräldrar & barn: 10/08:115)

Moderskapsdiskursen kan här ses komma till uttryck genom att det anses att en mamma bör finna sig i det som tillkommer mammarollen. En respektabel moder utifrån materialet accepterar hur moderskapet ser ut och att det är en moders uppgift att befinna sig i den primära föräldrarollen. Inte heller ska kvinnor klaga på sina män om det känns jobbigt utan acceptera sin roll som mamma och uppfylla den. Trots att männen skulle kunna fylla samma funktion som en mamma genom att vårda barnet på ett för barnet lika bra sätt, finns inte detta som alternativ. Här uttrycks istället normerande värderingar för hur en mamma bör vara den primära vårdnadshavaren. Något annat sätt än detta kan tänkas visa på en egoistisk moder som inte lever upp till vad som förväntas av moderskapet (Holm, 1993).

5.2 Det moderna moderskapet

Moderskapet bygger utifrån normer på att kvinnor i första hand ska se sig själva som mödrar och finnas tillgängliga för sina barn, men att yrkesarbetet ändå bör vara en del av kvinnors liv (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997). Kombinationen benämner Elvin-Nowak (2001) som konceptet av det moderna moderskapet och menar att kvinnor ska *vilja* kombinera moderskap och arbete. I föräldramagasinen finns denna kombination ständigt närvarande. Här framställs mödrar som många gånger framgångsrika karriärkvinnor samtidigt som de fullt ut finns tillgängliga för sina barn. Modersbilden kan ses ha förändrats genom att gå från ett renodlat husmorsideal där modern endast ska verka inom den privata sfären till att modern också ska sträva efter att vara en lyckad karriärst (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997). I materialet uttrycker sig kändismödrar och ”vanliga” mödrar om hur de kombinerar karriären med moderskapet:

Fjärde barnet, fjärde boken och fyrtiofjärde året. Författaren berättar om sorgen i att ha fött sitt sista barn, om att vara ihop med en tiopoängare (som ständigt vill ha nya hundar och barn) och om hur kaos föder skrivlust. ”Jag har kontoret i huvudet”, säger hon. (Mama: 12/08:31)

Kändismamman som både är filmstjärna och barnboks författare. Men allra mest engagerad tvåbarnsmamma! En helt vanlig mamma som helst av allt bara filmar tre månader om året för att ägna resten av det åt sina barn och välgörenhet. (Mama: 13/08:60)

En smyckedesigner berättar: "Jag är mer effektiv som mamma – nu säljer jag till och med mina smycken i Paris". (Föräldrar & Barn: 8/08:79)

Utifrån detta kan det tolkas som att mödrar utan problem ska kunna kombinera sitt arbete med sitt moderskap, men att arbetet trots lyckad karriär inte får överta rollen som mamma. Det går dock att se att detta är yrken vilka många gånger lätt kan anpassas genom flexibla arbetstider så att mödrarna som framställs kan vara hemma med sina barn stora delar av tiden. De följer därmed ett normerande krav om att kvinnans arbete inte tar för mycket tid och att arbetet till stor del också kan ske i hemmet (Elvin-Nowak, 2001). De yrken som mammor förväntas ha kan tänkas bidra till ett socialt och ekonomiskt kapital då många av de mödrar som magasinerna framställer utges för att vara exempelvis medieprofiler, författare eller egna företagare. Detta är yrken som kan antas bidra till höga värden ekonomiskt samt ett socialt värde för att uppnå en specifik position i arbetslivet. Också ett symboliskt värde i form av titlar som kan förknippas med status, så som författare, kommer här till uttryck. Det kulturella kapitalet kommer vidare också till uttryck genom de yrken som mödrar förväntas ha då exempelvis författare och skådespelerskor kan tänkas ha kunskap om exempelvis litteratur och teater, vilket är ett urval av de kunskapsområden som kan utgöra det kulturella kapitalet. Således kan det tänkas att mödrar utifrån föräldramagasinerna också förväntas ha ett visst kulturellt kapital. Yrkesområdena som uttrycks kan ses som en klassmarkör som markerar vad en respektabel mamma är i jämförelse med en icke-respektabel mamma eftersom specifika yrken ses som självklara (Bourdieu, 1993). Samtidigt kan arbetsmöjligheter inom exempelvis författaryrket ses som möjlighet till självständig utveckling vilket kan ses som en tillgång som mödrar förväntas ha. De yrken som framhävs ger även en bild av ekonomisk säkerhet. Det framgår inte någonstans i föräldramagasinerna att det finns andra möjligtvis mer "vardagliga" yrken, vilka inte går att styra själv genom att ha råd att välja att arbeta hemifrån. En kvinna ska utifrån förväntningar därmed lyckas med sin karriär inom ett yrke som helt går att kombinera med moderskapet. Kvinnorna i föräldramagasinerna är utifrån detta "lagom" mycket inom den offentliga sfären, men uttrycks spendera den mesta av sin tid hemma. Utifrån detta förstärks normen för hur en kvinna ska kunna anpassa sitt arbete efter moderskapets krav samt besitta de ekonomiska, sociala, symboliska och kulturella värden som behövs för att kunna välja detta. Vidare finns inget som antyder på att det kan finnas svårigheter med detta utan att det är en självklar del som varje mamma bör klara av. Då kändismödrar många gånger är exempel på hur en mamma bör vara, kan detta ses som exempel på de föreställningar om moderskapet som kändiskulturer delger genom medier (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997). De yrken som kräver en vistelse utanför hemmet anses i föräldramagasinerna vara de som männen har. Ofta

omnämns inte detta i materialet utan endast antyds. Det skulle därmed kunna ses som att den utgörande delen av hemmet förväntas bestå av mamma och barn. Detta kan ses som ett exempel på hur yrkesarbete är en självklar del av begreppet pappa, men att modern måste visa på *hur* och *att* hon lyckas kombinera moderskap och arbete (Elvin-Nowak, 1999). Mödrarna som framställs i magasinen blir normsättande för hur moderskapet ska anpassas efter karriären. Ett kvinnoideal, där balansen mellan moderskap och arbete ska finnas, kommer därmed till uttryck för hur en moder bör kombinera sitt liv. Därmed kan en lyckad kombination av moderskap och yrkesarbete ses som något respektabelt i modersrollen.

Som Elvin-Nowak (1999) visar har mödrar, trots att de bör ha en stark yrkesidentitet, perioder då arbetet måste läggas åt sidan för rollen som mamma. Exempel som finns på detta utgår från att kvinnor i sina arbeten inte har svårt att ta ledigt och själva välja hur de vill arbeta. I tidskriften *Föräldrar & Barn* besvaras frågan hur länge en mamma ska vara mammaledig:

Mammaledig – hur länge? Och hur gör jag come back i jobbet? Passa på att vara mammaledig så länge du bara kan! Sen kan du jobba halvtid de första månaderna. En mamma berättar hur man glömmer hur sjukt jobbigt det är att börja jobba och man är helt slut. (Föräldrar & Barn: 8/08:60)

Exemplet visar på hur hon ska kunna anpassa arbetet efter moderskapet och samtidigt vilja vara hemma hela föräldraledigheten. Här går det att se hur modersidealet står i konkurrens med kvinnoidealet där förväntningar på både husmoderligheten samt karriärsten blir en idealbild när modersrollen bör vara något som kvinnor föredrar (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997). Samtidigt kan arbetets krav ses som arbetsamt i jämförelse med att få vara hemma med sina barn. Utifrån exemplet skulle männens roll som yrkesarbetande kunna ses som mer arbetsamt än för en moder som är föräldraledig. Citatet kan bidra till att mödrar bör vara tacksamma för att få vara hemma med barnet och ha ledigt från yrkesarbetet. Det uttrycks ett krav inom den moderskapsdiskurs som här konstrueras på att alla mödrar alltid bör kunna anpassa moderskap och karriär, vilket kan anses orealistiskt då alla arbeten inte ser ut på ett sätt som går att styra och anpassa själv efter hemmets uttryckta krav. Återigen kan en klassmarkör utifrån detta också tydliggöras, där mödrar förväntas ha ett ekonomiskt kapital att kunna välja att vara föräldraledig så länge som möjligt. Här synliggörs ett sätt att framställa mödrar som en grupp med vissa förutsättningar att kunna göra specifika val, vilka blir tydliga genom mödrars förväntade levnadssätt. Denna bild kan ses som idealiserande då gruppen mödrar som framställs kunna välja att vara hemma länge med sina barn med sannolikhet skiljer sig från många andra mödrar (Bourdieu, 1993).

Vidare ställs också andra krav på mödrar än kombinationen med att göra karriär. En moder berättar i en intervju om hur hon hade kopplat bort jobbet helt när barnet kom (Vi föräldrar: 11/07:115). Mödrar ska koppla bort sitt arbete på ett annat sätt än vad fäder behöver. Detta går att jämföras med Elvin-Nowaks (2001) undersökning om hur kvinnor kopplar bort arbetet och anpassar sina arbetstider efter moderskapet. Varken BVC:s information genom Sjukvårdsrådgivningen (090331) eller *Nya Bebishandboken* (Lidbeck & Rydin, 2008) belyser någon kombination mellan moderskap och arbete som föräldramagasinen gör. Därför kan BVC:s råd tolkas som att modern ska ägna hela sin tid åt att vara mamma, medan pappans roll endast finns med i periferin. Råden utgår från barnets bästa och att föräldrarna utifrån detta bör anpassa sig. Eftersom det i informationsmaterialet gång på gång påpekas att amning är den viktigaste delen av barnets liv och att detta förespråkas går det att anta att modern förväntas vara hemma och att fadern ses som familjeförsörjare:

Den vanligaste orsaken till bebisskrik är med allra största säkerhet att barnet vill ha närhet och hudkontakt med mamma eller pappa. Barn som har fri tillgång till bröstet skriker mindre. (Lidbeck & Rydin, 2008:101)

Vidare blir amningen en ursäkt till att modern hela tiden bör vara hemmavarande då amning menas vara det närmsta det går att komma ett barn. Diskursen som konstrueras uttrycker att mödrar ska vilja vara hemma hela tiden av föräldraledigheten och att det genom diskursen ses som att kvinnorna får makten i hemmet. Makten som påstås finnas inom diskursen pekar på att det är kvinnorna som står bakom männens val av att inte ta ut mer föräldraledighet än vad de gör. Resonemanget om att männen väljs bort är inte ovanlig (Bekkengen, 2002). Exempel på hur diskursen kommer till uttryck går att finna i föräldramagasinen:

Släpp in pappan egomorsor! Är det verkligen för barnens skull som mammorna är hemma längre än papporna med sina bebbor? Eller är det kanske, möjligtvis, eventuellt så att mamman håller hårt i bebisgos-tiden av, låt oss kalla det, strikt egoistiska skäl? Låt pappsen komma in istället – och vinn massor! En mamma menar: Vi roffar åt oss extra caffè latte-månader. (Mama: 11/08:142)

Enligt Bekkengen kan detta bero på barncentreringen som kommer till uttryck inom naturlighetsdiskursen, vilken visar på hur barnets bästa är hos modern som kan ge näring och närhet. Diskursen kommer till uttryck genom att föräldraledigheten ses som ett privilegium för kvinnan. Skulle en moder istället välja sitt arbete framför sitt barn kan detta tolkas som en antydning till att hon har en tvetydig inställning mot barnet och kan ses som en anledning till varför yrkesidealet inte kan eftersträvas på samma sätt som moderskapsidealet. Argumentet

om att kvinnor är hemma av egoistiska skäl kan vidare ses som ett försvar vilket befriar männen från ansvar i föräldraskapet. Detta kan därmed tänkas ställa högre krav på vad ett respektabelt moderskap är, eftersom modern är den som själv ansvarar för föräldraskapet (Bekkingen, 2002). Antydning som görs om att mödrar under sin mammaledighet använder sin tid till att ha det skönt, kan vara ett sätt på vilket mödrars livsstil och smak kommer till uttryck. Utifrån förväntningar på att mödrar kan ägna sin föräldraledighet åt att njuta, struktureras mammors liv upp och kan visa på villkor som förväntas självklara. Genom att värdera mödrars liv som att alla mödrar har tid och råd till att ägna sig åt att ha det skönt uttrycks kvinnors förväntade habitus som mödrar (Bourdieu, 1993).

5.3 Moderskap och livsstil

Bilden av hur en mamma ska vara förändras och förändringen kommer många gånger till uttryck i medierna. Moderskapsdiskursen om hur en moder bör vara har idag utökade förväntningar på modern vid sidan av ett husmorsideal och ett karriärideal. Utifrån den mediala bilden bör en moder samtidigt vid sidan om detta lägga ner ordentligt med tid på att laga sund och hälsosam mat, träna och ta hand om sitt utseende (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997). I föräldramagasinen framgår den sunda livsstilen som en mamma bör ha genom att maten ska vara ekologisk samt att många kändismammor genomgående i magasinen berättar om hur vegetarisk mat är sunt både för mamma och barn:

Mama mat: Käka ekologiskt? Vill du och familjen börja käka ekologiskt men vet inte riktigt hur ni ska göra? Visst kan det kännas lite krångligt, men det är faktiskt hur enkelt som helst. Kolla in braiga sajten ekologiska val för info. Dyr? Nja, faktum är att priserna sjunker hela tiden, tack vare medvetna konsumenter. Bli en av dem så blir ju priserna ännu lite lägre! Bra va?! (Mama: 8/08:101)

”Jag kände bara att när jag tog bort kött och fisk ur min kost så mädde jag jättebra! Man äter ju ofta feta såser till kött så det är klart att det påverkar (vikten) lite. Och i quorn finns ju inget fett heller” Kändismamma visar sin vegetariska kost. Ett bra tips till alla mammor! (Mama: 1/07:66).

Utifrån uppmaningar som detta kommer krav på modern att eftersträva ett sundhetsideal till uttryck i texterna. Förväntningar på att mödrar ska välja ekologiskt kan också ses som en klassmarkör där mödrar, trots att det uttrycks dyrare än annan kost, bör använda ekologisk mat. Ett ekonomiskt kapital kan här synliggöras då ekonomin till detta uttrycks finnas. Utifrån ett sundhetsideal kan också ett symboliskt kapital bli synligt då det kan ses som status att kunna leva ekologiskt utifrån den bild medierna förmedlar (Bourdieu, 1993). Det läggs inte samma fokus på mödrars hälsa i BVC-informationen utan här utgås det från vad som är det bästa för barnet. Det hänvisas många gånger till att modern bör välja sin kost noga för att

barnet inte ska få i sig osunda alternativ genom bröstmjölken. Likaså förespråkas hemlagad mat vid smakprover för barnet istället för burkmaten som finns:

Burkmaten är bekväm.(...) Men den är dyr och lite ointressant i smaken. Det är ofta roligare att laga själv. Det är inte konstigare att laga mat till barnet än till dig själv och det kan vara bra för barnet att vänja sig vid de smaker som det så småningom ska bjudas på. (Lidbeck & Rydin, 2008:118)

Hos ammande barn talar man över huvud taget inte om övervikt (hos barnet). Dock är det alltid bra att du som mamma tänker på vad du äter så bröstmjölken blir näringsrik (Lidbeck & Rydin, 2008:119)

Informationen går att finna i avsnittet om barnets hälsa där också barnets vikt diskuteras som kan hållas jämn och ”normal” genom amning. Med fokus på barnets hälsa bör modern bidra till att barnet mår som bäst genom amning och av hemlagad kost. Det framgår också att en moder som tar till burkmat kan ses som bekväm och inte anstränga sig tillräckligt mycket. Något annat som är genomgående i föräldramagasinen är hur mödrar ska lägga upp sin livsstil och kost för att gå ner i vikt. Viktnedgången står i fokus vid val av kost samt att träning är en viktig del av en mammas vardag för att babykilona ska försvinna. Det är enligt materialet inte acceptabelt att för en mamma inte försöka bli av med några kilon då detta ständigt förespråkas:

Bli vältränad i lekparken. Det är många timmar man tillbringar på lekplatser under småbarnsåren. Samtidigt har de flesta småbarnsföräldrar svårt att hinna med att träna lika mycket som de vill eller borde. Varför inte passa på att trimma kroppen lite på lekplatsen? Här är övningarna som fixar både rumpa och gäddhäng. (Föräldrar & Barn: 9/07:58)

Gör en Mamma-detox: Tio latte i veckan, mackor och smarriga pajer, ”because you’re worth it”. Och det är du. Verkligen. Men din kropp förtjänar en renande nystart.(...)Lösningen: Gör en avgiftande detox som matchar ditt mammaliv! Tarmsköljning och rensa skafferiet. Maten ska tuggas väl, gärna med ett tätt ljus på bordet. Ditt mammaliv ska bli så rent som möjligt! En mamma berättar: ”Jag har färdig fruktsallad i kylan och jag skippar dressing och ost!” (Mama: 4/07:90-91)

Efter ett par månaders snabba promenader är jag inte bara gladare och starkare mamma utan också piggare på kvällarna. Ge dig själv en nystart i höst och gå bort din mammastress! Jag är en piggare mamma som orkar lyssna. (Vi föräldrar: 9/08:76-77)

Träning är inte bara något för en mamma att använda sig av för att gå ner i vikt utan för att bli förstående och piggare och på detta sätt mer tillgänglig för familjen. Tillgängligheten blir här ett viktigt mål i sundhetsidealet och visar på vad modern bör göra för att finnas till mer för familjen (Bekkengen, 2002). Samtidigt visar exemplen på hur tidsbrist inte är något att skylla på, utan att olika slags träningsformer finns tillgängliga i alla situationer. Detta kan också ses som ett sätt att avgränsa respektabla mödrar från icke-respektabla mödrar (Skeggs, 1997). Detta genom att den livsstil som mödrar uttrycks bör ha, avgränsar till och förkastar en annan livsstil än den som förespråkas. Den gemensamma praxis som mödrar uttrycks ha genom att

ha en specifik livsstil, kan ses som en symbol och en klassmarkör som markerar hur respektabla mödrar är (Bourdieu, 1993). Något som förutom träning är viktigt för moderns utseende är skönhetsprodukter vilket det många gånger tipsas om i magasinerna. Här uppmanas mödrar till att använda trendiga kläder och make up för att se fräscha ut:

Mama skön: Bästa pussmunnen ger Cliniques superbalm moisturizing gloss. Perfekt om man är känslig mot starka dofter eller när man har en liten bebis som inte uppskattar för parfymade pussar. (Mama: 2/08:83)

Mammas bästa vän! Luftigt, kvinnligt och jätteskönt. Klänningen är sommarens viktigaste plagg och i sommar vill mamma ha dem blommiga och swischiga i sköna material. Och det funkar faktiskt bra med både färgprakt och svaltt nedtonat. På klänningen är ingenting fel! Var fin till midsommar – dress upp! Klänning endast 2999:-. (Mama: 6/08: 27)

Det ekonomiska och det symboliska kapitalet kan ses som nära sammanlänkat då det symboliska kapitalet kan komma till uttryck genom kläder eller accessoarer vilka kan symbolisera status. I föräldramagasinerna förväntas mammorna klä sig ”feminint och stylat” och de modetips som ges är ofta mode som kräver en relativt hög ekonomisk tillgång. Också genom accessoarer till barnen så som den senaste barnvagnen och att följa trenderna inom barnkläder är något som kommer till uttryck för det symboliska och ekonomiska kapitalet i magasinerna. Barnkläder, barnvagnar och bärselar ska vara av det senaste slaget utifrån vad som uttrycks. Detta kan också ses som ett symboliskt kapital genom att mödrarna bör klä sitt barn utifrån de senaste trenderna (Bourdieu, 1993). Det finns således specifika krav som mödrar utifrån sig själva och sina barn bör uppfylla för att se ut på ett utifrån normen respektabelt sätt (Skeggs, 1997). Detta skulle kunna ses som ett uttryck av en modern moderskapsdiskurs, vilken inte endast innefattar ett husmorsideal och karriärsideal utan även ett hälso- och skönhetsideal som mödrar bör leva upp till för att anses vara respektabla. Bilden av kvinnan kan ses som komplext då kvinnor enligt normen bör uppfylla rollen som bärare av en tredimensionell personlighet, rollerna som kvinna, maka och moder. Utifrån hur mödrar bör se ut enligt magasinerna kan detta ses som ett exempel på hur kvinnor inte endast ska uppfylla rollen som moder, utan även bör uppvisa den kvinna hon är utifrån kvinnliga egenskaper så som ömhet till barnet samt ett enligt normen kvinnligt yttre. Genom att uppmana mödrar att ta till hjälp för att uppnå ett skönhetsideal kommer en förväntad kvinnlighet till uttryck. Detta genom att värderingar som förmedlas påverkar modersrollen genom att kvinnor förväntas uppfylla fler olika roller för att vara respektabla i samhällets ögon (Trulsson, 2003). Den kombination av roller som kvinnor bör uppfylla för att inte anses avvikande kan därmed ses som en del av hur moderskapsdiskursen konstrueras i materialet. Företeelser som i samhället

ses som vanliga, uppfattas som naturliga och som normaliteter. Vidare kan modersidealet med innefattande hälso- och skönhetsideal ses som något som bör eftersträvas, då det utifrån råd till mödrar kan normaliseras. Normerna kan vidare ses som moraliska eftersom detta anses det rätta för en moder, vilket vidare kan tänkas skapa bilden av den goda modern (Magnusson, 2006). Uppfylls inte en strävan efter idealet finns risken att bli stämplad som en dålig mamma, därmed en icke-respektabel mamma enligt normen (Skeggs, 1997).

5.4 Moderns relation till fadern

Utifrån resonemanget om kvinnors tredimensionella roller som kvinna, maka och moder framkommer inte endast den kvinnliga modern i materialet utan även maken (Trulsson, 2003). Fokus ligger här många gånger på kvinnans tillgänglighet för mannen:

The good news är att kroppen återhämtar sig fortare än vad man tror. Får den dessutom hjälp med regelbundna knipisar kan kärlekslivet till och med bli bättre än innan du fick barn! Men skippa sexstressen – 6-8veckor tar det innan livmodern drar ihop sig till päronstorlek igen och ungefär vid den tiden börjar många par att ha sex igen. (Föräldrar & Barn: 10/07:54)

Det är mycket olika hur lång tid det tar att få tillbaka den sexuella lusten. (...) Många kvinnor kan känna mindre sexlust beroende på till exempel trötthet eller att kroppen kanske inte helt är återställd. (...) En allmän rekommendation är att man väntar sex till åtta veckor med samlag. (...) Det är inte ovanligt att det dröjer upp till ett halvår innan man har samlag. (Sjukvårdsrådgivningen, 090331)

Så håller man sexlusten vid liv: Män gillar att se sin kvinna i en situation - när hon skrattar, när hon dansar, när hon är med sina kompisar. Ha kvar ditt eget liv för att hålla sexlivet igång – gå ut och träffa vänner, ha kvar din hobby. Tänk på vad du föll för från första början, påminn er ofta om den tiden. (Mama: 3/08:47)

I många av de råd som finns gällande att återgå till den ”normala” relationen mellan kvinnan och mannen efter födseln, står mannens behov i fokus. Ofta utgår magasinen uttryckligen från mannens behov trots att det är kvinnans kropp som blivit utsatt för påfrestningar. Kvinnor ska i sin roll som hustru tänka på vad mannen vill och hur mannen vill se henne. Vad som uttrycks är därmed många gånger mannens vilja i hur hans hustru ska vara och göra, istället för att utgå från vad kvinnan tros vilja. Definitionen av moderskapet utifrån råden som materialet förmedlar utgår därmed inte endast från barnets bästa utan även utifrån ”mannens bästa” genom att kvinnan bör tänka på vilken kvinna hon ska vara i mannens ögon. Det uttrycks också med en specifik tidsintervall hur lång tid det får gå tills föräldrar hittar tillbaka till varandra igen. Utifrån detta kommer normen till uttryck för hur lång tid det bör ta tills samlivet mellan föräldrarna återgått till det normala. Materialet kan tyckas förmedla högt ställda krav på modersrollen genom krav också på kvinno- och hustrurollen. Den kravfyllda bild som ges kan bidra till ett modersideal vilket sätter gränser för vad som anses normalt.

Kravet att inte endast finnas till för barnet utan även för sin man blir därmed en del av moderskapet (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997). Utifrån förväntningar som uttrycks för hur en mamma bör leva sitt liv, kan detta ses som ännu ett exempel på hur hennes främsta sociala kapital bör utgöras av en man, eftersom relationen till mannen ständigt återkommer (Bourdieu, 1993). Det finns varken i föräldramagasinen eller i BVC-materialet några exempel på ensamstående mödrar. Utifrån detta kan det främsta av en mammas sociala kapital förväntas utgöras av en familj där kvinnan, maken och barnet bildar en enhet (Trulsson, 2003). Mannen finns således närvarande i materialet angående hur föräldrarnas relation bör se ut för att anses normal. Vidare beskrivs faderns roll i materialet genom att det hävdas att män och kvinnor har olika kunskapsområden i föräldraskapet samt att syssloområdena ser olika ut för modern och fadern:

Man behöver mycket tid för att ta hand om barnet och man behöver tid för att vila och återhämta sig. Eftersom kroppen förändrats kan man känna sig mycket beroende av hjälp rent fysiskt under första tiden. Den andra föräldern kan stötta mamma – barn relationen genom att hjälpa till med praktiska ting. Det är tungt att klara av att handla, städa, laga mat och ta hand om ett alldeles nyfött barn (Sjukvårdsrådgivningen, 090331)

”Min man gör ingenting hemma” skriver en mamma skriver till Vi föräldrar för att få hjälp och råd. Psykologens svar: ”Sluta vara så frustrerad, tänk att det här är killen jag har, det är så här han är. Vill du leva med honom eller vill du inte det.?” (Vi föräldrar 10/07:43)

Du behöver nog en GPS för en sak är kvinnor möjligtvis sämre på bakom ratten - Att hitta. Därför är det kanske mamma och inte pappa som ska investera i en navigator för bilen. Tänk dig vilken lyx att slippa köra runt och leta när du ska hämta och lämna ungarna hemma hos kompisar eller på olika evenemang. (Mama:6/08)

Råden i *Vi föräldrar* kan ses som ett exempel på hur kvinnan i ett föräldraskap bör acceptera att hon och hennes man faktiskt har olika roller i hushållet. En mamma bör därför inte visa missnöje. Sjukvårdsrådgivningens informationsmaterial kan ha som avsikt att uttrycka att både modern och fadern ska hjälpas åt med sysslorna i hemmet. Dock uttrycks detta som att hushållsarbetet vanligtvis är moderns uppgift. Enligt textens formulering kan en kvinna dock begära att fadern ska hjälpa till i början av bebistiden. Exemplet från tidningen *Mama* visar också på att faderns och moderns uppgifter och egenskaper ser olika ut i föräldraskapet. Rollerna blir tydliga då detta visar på att det är kvinnan som har det primära ansvaret för barnen och att detta är något som mödrar bör acceptera. En mamma bör acceptera att mannen inte har samma ansvarsområden som i detta exempel gällande hämtning och lämning av barn. Som Bäck-Wiklund och Bergsten (1997) menar finns ett ideal om hur kvinnan i sina olika roller som kvinna, moder och maka ska vara. Den kvinna som skriver in till psykologen skulle kunna vara ett exempel på det som Bäck-Wiklund och Bergsten menar är en kollision mellan

den idealiserade bilden av moderskapet och verkligheten. Det svar kvinnan får kan ses som ett sätt att förstärka den normaliserande bilden av kvinnan som accepterande av sina roller och ansvarsområden genom expertråd (Donzelot, 1997). Svaret skulle vidare kunna vara ett sätt att visa på att klagomål inte är respektabla. En respektabel mamma bör klara av att balansera och acceptera sina roller enligt den idealiserande bild av moderskapet som materialet förmedlar (Skeggs, 1997).

5.5 Moderskap och fritid

Fritiden en moder förväntas ha kan ha stor betydelse i diskussionen om hur mödrar som framställs förväntas ha vissa förutsättningar. Sättet på vilket fritiden värderas kan bero på vilka materiella tillgångar eller ekonomiska möjligheter som finns (Karlsson, 2005). I BVC-materialet framkommer inget som benämns med ordet fritid utan all fokus är på barnet. I föräldramagasinen kan däremot fritiden ses som vanligt förekommande och kan utgöra ett sätt att se vilken typ av ekonomisk och materiell tillgång en mamma förväntas ha. Många gånger är det kändismammor som uttalar sig om sin fritid. Det finns också kvinnor som framställs som vanliga mödrar vilka ges utrymme för att berätta om fritiden tillsammans med barnen. Ibland tipsar också magasinen själva vad en moder kan göra med sina barn på fritiden och hur ett liv med barnen kan se ut. Många gånger förespråkas ett ”bebisliv i paradiset”:

Res till Phuket med barnen och var föräldraledig i Thailand – även i paradiset finns en vardag. (Föräldrar & Barn: 13/07:84)

Mammanjutning på högsta nivå. Vila, skidåkning, helpension, spabehandling och umgänge med bästa vännerna. Låter det som en dröm? Inte alls. Nu startar MVC Mamma tillsammans med ett högfjällshotell ett nytt koncept för nyblivna mammor. När du åker skidor ligger bebisens och sover i nedpackade pulkor som man drar efter sig. Att få sätta sig vid dukat bord är äkta mammalyx! Här kan mammor slappna av och tänka på sig själva på ett helt annat sätt än de kan göra hemma. (Vi föräldrar: 2/08:25)

I magasinen är resor en av de fritidsaktiviteter som uttrycks som en självklar del av mödrars liv. Utifrån Karlssons (2005) fritidsresonemang kan det tänkas att ekonomiska förutsättningar i form av relativt höga värden bör finnas för att mödrar ska kunna kosta på sig en fritid som detta. Den ekonomiska tillgången för att kunna resa iväg med barnen eller att kunna ta sin föräldraledighet utomlands kan ses som en klassmarkör, vilket kan tänkas skilja mödrarna i föräldramagasinen från många andra mödrar. Detta återkommande mönster kan liknas vid den strategi som Karlsson menar normaliserar specifika fritidsaktiviteter. Mödrar bör ha den ekonomiska förutsättningen att kunna ta med sina barn på resor. Eftersom kändismammorna är vanligt förekommande med sina reseberättelser går det att anta att den ekonomiska

förutsättningen finns för dessa mödrar. Således kan kändiskulturen ses som normsättande (Magnusson, 2006). Resor kan vidare vara ett sätt på vilket det ekonomiska kapitalet en moder förväntas ha synliggörs. Resorna kan också bidra till ett symboliskt kapital då det kan symbolisera status att kunna resa på semester med sina barn. Utifrån samhällets normer kan därmed det ekonomiska och det symboliska kapitalet ses som ett värde som är respektabelt för en moder att ha (Bourdieu, 1993).

Utifrån de aktiviteter som mödrar förväntas sysselsätta sig med under sin mammaledighet kommer det ekonomiska samt det sociala kapitalet till uttryck:

Här listas 14 sköna aktiviteter för dig som är föräldraledig: Babysim, barnvagnsbio, barnvagnsteater, babymassage, babyrytmik, babysång, mamma-babygympa, babydans, föräldragrupper, stanna hemma i soffan, babykafé, måla eller dreja, vårda och umgås med dina vänner eller bara promenera. (Föräldrar & barn: 11/08:94-95)

Aktiviteter som babysim, babygympa samt barnvagnsteater är några av aktiviteterna som också finns med i *Nya Bebishandboken* (Lidbeck & Rydin, 2008). Citatet förutsätter vidare ett socialt nätverk av det slag att föräldraledigheten kan tänkas ligga samtidigt som andra mödrars då umgänget med vänner omnämns. Några av aktiviteterna kan också antas kräva en viss ekonomisk tillgång då det kostar att utöva aktiviteter som babysim, mamma-babygympa och babymassage. Här kan det kulturella kapitalet också gå att identifiera genom att mödrar uppmanas ta med sina barn på teater och på dans, vilket kan ses som kulturellt värdefullt. Utifrån de fritidsaktiviteter och den livsstil som mödrar menas ha tillsammans med sina barn, kan det också tänkas krävas ett relativt högt ekonomiskt kapital (Bourdieu, 1993).

De bostäder som föräldramagasinen uttrycker att mammor har, genom att fyllas med villareportage och inredningstips, kan definieras som ett förväntat symboliskt kapital med högt värde. Inredning och utsmyckning av hemmet är ett intresse vilket mödrar förväntas ha då det uttrycks att mödrar ska vilja spendera mycket av sin föräldralediga tid på detta:

Barnfamiljens hollywood-fyra: Om inte glamouren finns i förorten får man plocka dit den. Möt familjen som inrett sin lägenhet som en bedagad hollywoodkuliss. Precis som familjens mammas filmstjärnedoftande klädbutik i Stockholm. (Föräldrar & Barn: 1/07:60)

Hur ska man bo-tips: Med små barn är det viktigt med stora ytor i samband med köket där barnen kan leka medan man jobbar så att man kan ha översikt i köket. Har man många barn ska man ha två badrum med dusch/badkar. (Föräldrar & Barn: 2/08:53)

Bourdieu (1993) symboliska kapital går att återkoppla till Karlssons (2005) resonemang gällande fritidsaktiviteter då mödrar förväntas lägga ner tid på inredning och hushåll genom att hålla detta uppdaterat med trendiga inredningsdekorationer. Detta kan ses som en fritidssyssla som kan tänkas kräva en specifik ekonomisk tillgång samt att det kan tänkas ge ett symboliskt kapital utåt. Utifrån materialet uttrycks således förväntningar på mödrar att ha det ekonomiska kapital som krävs för att kunna uppfylla de normer som moderskapsdiskursen kräver för att specifika fritidsintressen ska kunna utövas. Eftersom mödrar förväntas se ut på ett visst sätt, bo på ett visst sätt, utöva specifika fritidsaktiviteter och klä sitt barn i trendiga kläder och tillbehör kan förväntningar på en specifik klasstillhörighet med relativt höga värden kunna sägas komma till uttryck. Vidare kan respektabilitetsbegreppet beskriva mödrars möjligheter och levnadsvillkor. Detta genom att mödrar utifrån materialet förväntas se ut och vara på ett specifikt sätt, vilket kan tänkas uppfattas som ett respektabelt moderskap då det endast är detta som förespråkas. På samma sätt kommer mödrars klasstillhörighet till uttryck i den framställning som görs av mödrar, där fritiden kan ses som en klassmarkör genom att det är specifika fritidsaktiviteter som förordas (Skeggs, 1997).

Utifrån Bourdieus habitusbegrepp skulle mödrars förväntade handlingsmönster kunna ses som ett tydliggörande för hur en mamma bör vara. Den livsstil som mödrar uttrycks ha kan ses som ett sätt att avgränsa respektabla mödrar från icke-respektabla. Genom att strukturera upp hur moderns liv bör se ut och hur hennes roll som mamma ska utövas, skulle detta kunna ses som ett exempel på hur gränser mellan vad som är respektabelt och vad som är icke-respektabelt kommer till uttryck. Begreppet fält, vilket kan användas för att definiera sociala rum där olika normer verkar, kan ses som ett exempel på hur mödrar förväntas befinna sig i samma fält där alla ska följa samma normer för att uppnå den goda moderns ideal (Bourdieu, 1993). Vidare kan en koppling finnas mellan vad som anses vara en respektabel moder i materialet och en mammas klasstillhörighet inom moderskapsdiskursen och att detta kommer till uttryck genom vissa värden som en mamma förväntas ha.

6 Slutdiskussion

I uppsatsen kan en moderskapsdiskurs identifieras utifrån råd som ges till mödrar samt utifrån det sätt på vilket mödrar framställs. Moderskapsdiskursen konstrueras genom att en bild, av vad en moder är och hur en moder bör vara, förmedlas. Utifrån bilden som ges kan normgivande ideal om hur modern förväntas vara och utöva sitt moderskap synliggöras. Utifrån att ett specifikt moderskap förmedlas som det rätta kan detta benämnas som det respektabla moderskapet. Texterna förmedlar därmed en bild av hur den respektabla modern är och vidare också hur en mamma ej bör vara. En kvinna ska praktisera och balansera olika ansvarsområden och roller för att balansera allas välmående. Hon bör sätta modersrollen i första hand samtidigt som hon ska ha en lyckad karriär och sträva efter ett sundhets- och livsstilsideal. Materialet uttrycker också en bild av hur moderskapet även innefattar att kvinnan bör vårda sin roll som hustru och finnas tillgänglig för mannens behov. Uppsatsens resultat är utifrån detta att moderskapsdiskursen konstruerar ett moderskap innefattande mer än vården av barn. Vidare kan detta visa på hur normgivande ideal i samhället reproduceras och ställer krav på hur mödrar bör utöva sitt moderskap utifrån vad som sägs i materialet. Detta för att inte uppfattas som avvikande och som icke-respektabla.

Genom att ramar reproduceras för mödrar att handla inom, kan detta ses som ramar vilka avgränsar det respektabla moderskapet från det icke-respektabla moderskapet. Att mödrar många gånger ges råd av så kallade experter som exempelvis BVC-personal kan vara en anledning till varför argument gällande ett specifikt moderskap blir normerande. Utifrån råden kan hänvisningar om hur en mamma bör vara i sitt moderskap bli sanna och bli sätt på vilket ett ”rätt” och vidare respektabelt moderskap utövas. Utifrån den definition som moderskapet ges i materialet, dras slutsatsen att alla mödrar förväntas handla innanför dessa ramar. Utifrån detta blir uppsatsens resultat intressant då moderskapsdiskursen som konstrueras i materialet visar ett sätt på vilket mödrar bör vara. Mödrar som inte utövar sitt moderskap på detta sätt kan uppfattas som avvikande. Ett exempel på hur moderns liv konstrueras i den moderskapsdiskurs som uttrycks, är hur kvinnan förväntas ha en man i sitt liv. Att många mödrar lever utan någon man är inget som synliggörs i materialet. Moderskapsdiskursens gränser blir därmed tydliga för hur mödrars liv bör se ut. Diskursen kan benämnas som diffus då moderskapet bör se ut på ett sätt som inte alltid stämmer överens med verkligheten. Vidare eftersom det inom diskursen menas att kvinnor helhjärtat ska lägga all tid på sina barn samtidigt som mödrar enligt materialet ska uppnå en eftersträvävärd karriär. Att

kändismammor många gånger får vara exempel på mödrar som lyckats med denna kombination, uttrycks därmed ramar som för många kan vara svåra att uppnå. I materialet kan därför kändismammor ses sätta normen för hur en mamma bör vara och vad en mamma bör lyckas med, vilket kan tyckas svårt att eftersträva för många. Att mödrar också vid sidan av detta har krav på sig genom att finnas till för sin man, vårda sitt yttre samt förväntas ha en aktiv och välfylld fritid kan uppfattas som näst intill omöjliga förväntningar. De förväntningar som uttrycks visar på hur diskursen uttrycker en moderskapskonstellation i form av olika roller som kvinnor förväntas leva upp till, men som näst intill kan tyckas orealistisk.

Ett annat resultat i uppsatsen är hur det moderskap som kommer till uttryck kräver en specifik klasstillhörighet. Detta skulle kunna ses som en del av moderskapskonstellationen där idealbilden av modern förmedlar förväntningar på höga kapitalvärden. Modern förväntas tillhöra specifika yrkesgrupper samt ha en fritid som kan tänkas kräva relativt höga tillgångar och förutsättningar. Eftersom konstruktionen av moderskapsdiskursen uttrycker ramar vilka mödrar bör hålla sig inom för att kunna leva upp till den idealiserande bild som i materialet anses respektabel, kan definitionen av det moderskap som uttrycks tyckas kräva en specifik klasstillhörighet. Eftersom en klasstillhörighet kommer till uttryck genom mödrars förväntade livsstil, kan en koppling mellan en mammas respektabilitet och klasstillhörighet synliggöras. Detta då den bild som ges av moderskapet kräver specifika levnadsvillkor. Eftersom det i materialet konstrueras ett moderskap utgörande av ett specifikt levnadssätt, kan en mammas respektabilitet tänkas påverkas om hon uppfyller dessa förväntningar eller ej. Utifrån den moderskapsdefinition som kommer till uttryck kan det vara svårt för många mödrar att leva upp till bilden av levnadsvillkor och livsstil som ges. Vidare kan de som inte lyckas leva upp till förväntningarna uppfattas som icke-respektabla mödrar, eftersom materialet endast framställer moderskapet på ett specifikt sätt.

Föräldramagasinen utgår mestadels från moderskapet och tidskriften *Mama* riktar sig helt till mödrar. Fortsatt intressant forskning kan vara att analysera hur fäder framställs i föräldramagasin och hur diskursen om den respektabla pappan kommer till uttryck. Utifrån detta är det intressant att studera hur den respektabla pappan framställs i jämförelse med den roll kvinnan förväntas ha i föräldraskapet. Det skulle vidare vara intressant att se om det finns några föräldramagasin vilka riktar sig mer specifikt till pappor. Annan fortsatt forskning skulle kunna vara en intervjustudie för att få en förståelse för mödrars egna erfarenheter av och utifrån den idealbild som förmedlas i olika föräldrainformation.

7 Referenser

- Bekkengen, Lisbeth (2002). *Man får välja – om föräldraskap och föräldraledighet i arbetsliv och familjeliv*. Malmö: Liber.
- Bourdieu, Pierre. (1993). *Kultursociologiska texter*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposium.
- Bäck-Wiklund, Margareta & Bergsten, Birgitta. (1997). *Det moderna föräldraskapet: En studie av familj och kön i förändring*. Stockholm: Natur och kultur.
- Dahl, Lena. (2004). *Amningspraktikens villkor: En intervjustudie av en grupp kvinnors föreställningar om förväntningar på och erfarenheter av amning*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, cop.
- Donzelot, Jacques. (1997). *The policing of families*. London: The Johns Hopkins University Press.
- Eldén, Sara. (2005). ”Att fånga eller bli fångad i diskursen? Om diskursanalys och emancipatorisk feministisk metodologi.” I Lundqvist, Å., Davies, K. & Mulinari, D. (red.). *Att utmana vetandets gränser*. Malmö: Liber AB.
- Elvin-Nowak, Ylva. (1999). *Accompanied by guilt: Modern motherhood the Swedish way*. Stockholm: Dept. of Psychology, Stockholm University.
- Elvin-Nowak, Ylva. (2001). *I sällskap med skulden: Om den moderna mammans vardag*. Stockholm: Bonnier.
- Foucault, Michel. (1993). *Diskursens ordning*. Stockholm: Brutus Östlings Förlag.
- Franséhn, Mona. (2003). ”Moderskapet – de motstridiga förväntningarnas arena.” I Bäck-Wiklund, M., Franséhn, M., Johansson, H. & Johansson, T. (red.). *Den dolda könsdiskursen: Mödrar, söner och frånvarande fäder*. Stockholm: Migra förlag.
- Holgersson, Ulrika. (2005). *Populärkulturen och klassamhället : arbete, klass och genus i svensk dampress i början av 1900-talet*. Stockholm: Carlsson.
- Holm, Ulla. (1993). *Modrande och praxis: En feministfilosofisk undersökning*. Göteborg: Daidalos.
- Jansson, Maria. (2001). *Livets dubbla vedermödor: Om moderskap och arbete*. Danmark: Norhaven digital a/s.
- Johansson, Thomas. (2003). ”Struliga grabbar och coola gubbar.” I Bäck-Wiklund, M., Franséhn, M., Johansson, H. & Johansson, T. (red.). *Den dolda könsdiskursen: Mödrar, söner och frånvarande fäder*. Stockholm: Migra förlag.

- Karlsson, Lena. (2005). *Klasstillhörighetens subjektiva dimension: Klassidentitet, sociala attityder och fritidsvanor*. Umeå: Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Lidbeck, Lena & Rydin, Marianne. (2008). *Bebishandboken 0-1 År: 233 vanligaste frågorna på BVC*. Stockholm: Prisma.
- Magnusson, Eva. (2006). *Hon, han och hemmet: Genuspsykologiska perspektiv på vardagslivet i nordiska barnfamiljer*. Stockholm: Natur och kultur.
- Mattsson, Tina. (2001). *I viljan att göra det normala: En kritisk studie av genusperspektivet i missbrukarvården*. Malmö: Égalité.
- Nordenmark, Mikael. (2004). *Arbetsliv, familjeliv och kön*. Umeå: Boréa.
- Skeggs, Beverley. (1997). *Att bli respektabel: Konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos.
- Trulsson, Karin. (1998). *Det är i alla fall mitt barn: En studie om att vara missbrukare och mamma*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.
- Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Tidningar:

- Mama* (nr. 1-12: 2007, 1-12: 2008)
- Föräldrar & Barn* (nr. 1-12: 2007, 1-12: 2008)
- Vi Föräldrar* (nr. 1-12: 2007, 1-12: 2008)

Elektroniska källor

Sjukvårdsrådgivningen: *Att bli mamma/ Att bli förälder*. (060213)

<http://www.1177.se/allakapitel.asp?CategoryID=21271&AllChap=True&PreView> (090416)